

Godkännande av den reviderade STCW-konventionen

Sammanfattning

I betänkandet behandlar utskottet regeringens proposition 2010/11:117 Godkännande av den reviderade STCW-konventionen om normer för sjöfolks utbildning, certifiering och vakthållning. För att den svenska lagstiftningen ska anpassas till förändringar i konventionen när det gäller minsta vilotid för vissa sjömän föreslås samtidigt ändringar i lagen (1998:958) om vilotid för sjömän. Utskottet föreslår att riksdagen godkänner den reviderade STCW-konventionen och antar förslagen till ändringar i vilotidslagen.

I en följdmotion (V) avvisar man regeringens förslag om att öka antalet perioder som vilotiden får delas upp i från två till tre. Motionen avstyrks av utskottet men följs upp i en reservation (S, V).

Innehållsförteckning

Sammanfattning	1
Utskottets förslag till riksdagsbeslut	3
Redogörelse för ärendet	4
Ärendet och dess beredning	4
Bakgrund	4
Propositionens huvudsakliga innehåll	4
Utskottets överväganden	5
STCW-konventionen, m.m.	5
Reservation	10
STCW-konventionen, m.m. (S, V)	10
<i>Bilaga 1</i>	
Förteckning över behandlade förslag	12
Propositionen	12
Följdmotionen	12
<i>Bilaga 2</i>	
Regeringens lagförslag	13

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

STCW-konventionen, m.m.

Riksdagen

dels godkänner 2010 års ändringar av 1978 års internationella konvention om normer för sjöfolks utbildning, certifiering och vakthållning (avsnitt 5), dels antar regeringens förslag till lag om ändring i lagen (1998:958) om vilotid för sjömän.

Därmed bifaller riksdagen proposition 2010/11:117 punkterna 1 och 2 samt avslår motion 2010/11:T17.

Reservation (S, V)

Stockholm den 19 maj 2011

På trafikutskottets vägnar

Anders Ygeman

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Anders Ygeman (S), Jan-Evert Rådström (M), Eliza Roszkowska Öberg (M), Monica Green (S), Malin Löfsjögård (M), Lars Mejern Larsson (S), Sten Bergheden (M), Suzanne Svensson (S), Anders Åkesson (C), Gunilla Carlsson i Hisings Backa (S), Edward Riedl (M), Stina Bergström (MP), Annelie Enochson (KD), Tony Wiklander (SD), Siv Holma (V), Leif Jakobsson (S) och Marianne Åhman (FP).

Redogörelse för ärendet

Ärendet och dess beredning

I detta betänkande behandlar utskottet proposition 2010/11:117 Godkännande av den reviderade STCW-konventionen och en följdmotion.

Lagrådet har i ett yttrande över lagförslaget lämnat förslag på omstruktureringar av lagens tio inledande paragrafer. Regeringen har – med hänvisning till den motivering som redovisas i propositionen – inte följt Lagrådets förslag.

Regeringens förslag till riksdagsbeslut finns i *bilaga 1* och dess förslag till lagtext framgår av *bilaga 2*.

Bakgrund

Konventionen om normer för sjöfolks utbildning, certifiering och vakthållning (The International Convention on Standards of Training, Certification and Watchkeeping for Seafarers, 1978, STCW-konventionen), antogs 1978 inom ramen för den internationella sjöfartsorganisationen IMO (International Maritime Organisation). Konventionen trädde i kraft 1984. Sverige ratificerade konventionen 1981 (prop. 1980/81:29, bet. 1980/81:TU5, rskr. 1980/81:40).

Konventionen reviderades 1995. Ytterligare ett stort revideringsarbete genomfördes under andra hälften av 2000-talet, och vid en diplomatkonferens i Manila sommaren 2010 antogs omfattande ändringar i konventionen.

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen föreslås att riksdagen godkänner 2010 års ändringar i den internationella konventionen om normer för sjöfolks utbildning, certifiering och vakthållning (STCW-konventionen).

Vidare föreslås att den svenska lagstiftningen anpassas till förändringar i konventionen när det gäller minsta tillåtna vilotid för vissa sjömän. Ändringarna föreslås i lagen (1998:958) om vilotid för sjömän.

Lagförslagen föreslås träda i kraft den dag regeringen bestämmer.

Utskottets överväganden

STCW-konventionen, m.m.

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen godkänner regeringens förslag om 2010 års ändringar av 1978 års internationella konvention om normer för sjöfolks utbildning, certifiering och vakthållning (STCW-konventionen). Vidare antar riksdagen förslaget till ändring i lagen om vilotid för sjömän. Utskottet finner sammanfattningsvis att ändringen i vilotidslagen, som krävs enligt den reviderade konventionen, innebär en markant förbättring för sjösäkerheten och sjömännens hälsa. Jämför reservation (S, V).

Godkännande av STCW-konventionen

Propositionen

Huvuddelen av STCW-konventionen innehåller bestämmelser om sjömäns utbildning och hur sjömännen ska certifieras. En mindre del av konventionen innehåller bestämmelser om vakthållningen ombord på fartygen.

Ett syfte med den revidering av konventionen som nyligen genomförts är att den bättre ska återspegla de tekniska förutsättningar som finns i dag när det gäller t.ex. utbildning, administration av certifikat och andra dokument samt fartygs konstruktion och utrustning. Bland ändringarna kan nämnas en ny befälsbehörighet, nämligen för elingenjörer och fartygselektriker. Vidare införs behörighet för matrosar och motormän samt ytterligare ett alternativ för att förnya en behörighet som fartygs- eller maskinbefäl. Även ändrade hälsokrav införs liksom krav på administrationerna att införa gränser för alkoholkoncentrationen hos sjöpersonalen. Ändringar görs också i utbildningskraven för sjöpersonal. Bestämmelserna om minsta tillåtna vilotid för vaktindelade sjömän har också ändrats (se i det följande).

Många av ändringarna är vidare av ren redaktionell karaktär.

Regeringen föreslår att riksdagen godkänner 2010 års reviderade STCW-konvention. De skäl som anförs är sammanfattningsvis följande.

- Konventionsändringarna är sammantaget positiva för sjöfarten.
- EU-rätten kräver indirekt att den ändrade konventionen godkänns.
- Förhållandet till ILO-konventioner om vilotid beaktas.

För godkännande och ikraftträdande av STCW-konventionen gäller att ändringarna i konventionen anses ha accepterats senast den 1 juli 2011 om inte mer än en tredjedel av parterna till konventionen, eller parter till konventionen med en sammanlagd flotta som motsvarar minst 50 % av

världstonnaget av handelsfartyg med en bruttodräktighet av minst 100, före detta datum har anmält till IMO:s generalsekreterare att de motsätter sig ändringarna.

Om ändringarna anses ha blivit accepterade enligt detta förfarande träder de i kraft den 1 januari 2012 för samtliga konventionsparter, förutom för dem som senast den 1 juli 2011 har anmält att de motsätter sig ändringarna.

Utskottets ställningstagande

Revideringen av STCW-konventionen har medfört att antalet utbildningsmoment och krav på certifikat har ökat. Ett viktigt syfte med översynen har dock varit att förenkla det administrativa förfarandet för alla berörda. För sjömännen har detta t.ex. inneburit möjligheter till distansutbildning och fler möjligheter att uppdatera sina behörigheter. För redarna är det en förenkling och besparing genom att vissa av de certifikat som personalen ska ha kan uppdateras genom fortbildning ombord på fartyget i stället för vid utbildningsinstitut i land.

Det kan konstateras att inget motionsförslag har väckts som rör STCW-konventionen. Utskottet delar regeringens uppfattning att Sverige inte bör motsätta sig de ändringar som gjorts i konventionen. Mot den bakgrunden föreslår utskottet att riksdagen godkänner konventionen och därmed bifaller propositionen i den delen.

Lagen om vilotid för sjömän

Propositionen

Enligt STCW-konventionens nuvarande reglering ska vaktindelade sjömän ha åtminstone 10 timmars vilotid under en 24-timmarsperiod. Dessa 10 timmar kan delas upp i två perioder, varav en ska vara minst 6 timmar lång. Dock finns en möjlighet att – under angivna villkor – minska vilotiden under en 24-timmarsperiod till 6 timmar i följd.

Genom revideringen införs dels en minimigräns för den sammanlagda vilotiden under en sjudagarsperiod, dels ett krav på att tiden mellan två viloperioder inte får överstiga 14 timmar. Denna huvudregel överensstämmer helt med den huvudregel som gäller för sjömäns minsta vilotid enligt ILO-konvention nr 180 om sjömäns arbetstid och bemanningen på fartyg, vilken Sverige har tillträtt. Denna konvention kommer att ersättas av motsvarande bestämmelser i 2006 års sjöarbetskonvention.

En nyhet är också att inte enbart vaktindeldad personal omfattas av miniregleringen utan även sjömän med uppgifter som rör fartygets säkerhet, förhindrande av förorening eller sjöfartsskyddet.

Regeringen föreslår nu att bestämmelserna om lägsta tillåtna vilotid för vaktgående sjömän och sjömän med uppgifter som rör fartygets säkerhet, förhindrande av förorening eller sjöfartsskyddet ombord på sådana passagerarfartyg som avses i fartygssäkerhetslagen och som enbart anlöper svenska hamnar ska anpassas till de nya bestämmelserna om vilotid i den reviderade STCW-konventionen. Det sagda ska emellertid inte gälla sjömän ombord på sådana passagerarfartyg som går i trafik mellan hamn på Gotland och annan svensk hamn.

Lagändringen föreslås träda i kraft den dag regeringen bestämmer.

Motionen

Enligt vad som sägs i *motion 2010/11:T17 av Siv Holma m.fl. (V)* vill regeringen försämra reglerna för vilotider för sjömän, så att ”vilotiden enligt andra stycket 1 får delas upp i högst tre perioder varav en period om minst 6 timmar och de övriga minst en timme”. Motionärerna menar att Sverige bör ha en starkare lagstiftning inom detta område. Risken är annars att säkerheten på fartygen kommer att försämrast. De framhåller mot denna bakgrund att Vänsterpartiet anser att nuvarande bestämmelser om vilotid ska behållas, vilket innebär att vilotiden får delas upp i högst två perioder, varav en period om minst 6 timmar.

Samtidigt hävdar motionärerna att en sådan regeländring är fel väg att gå om man vill stärka svensk sjöfart. I stället borde regeringen omgående genomföra de andra åtgärder som föreslås i motionen, nämligen att införa tonnageskatt, peka ut strategiska hamnar och kombiterminaler, säkra likvärdiga konkurrensvillkor mellan olika länder vid rättmätiga miljökrav på sjöfarten och ändra sjöfartsstödet så att det blir mer optimalt för den svenska handelsflottan.

Utskottets ställningstagande

Regeringens förslag om ändringar i vilotidslagen går ut på att återspegla de nya vilotidsbestämmelserna i 2010 års reviderade STCW-konvention.

Den ena justeringen gäller bestämmelsernas räckvidd. Det ska inte bara vara bara vaktgående sjömän utan även sjömän med vissa andra uppgifter som omfattas av bestämmelserna.

Den andra justeringen innebär att bestämmelserna om vilotid för vissa sjömän anpassas till den nivå som kommer att gälla enligt den reviderade konventionen när den träder i kraft.

En ändring går ut på att man tar bort dagens möjlighet till att göra undantag (3 § a fjärde stycket) som innebär att låta sjömännen under två dygn under en 7-dagarsperiod få vila endast sammanlagt 6 timmar.

Ytterligare en ändring gäller möjligheten till undantag från bestämmelsen om minsta föreskrivna vilotid (tillägg till 3 a § första stycket). Om denna möjlighet har utnyttjats under en vecka måste därefter minst två veckor passera innan det är tillåtet att göra ett nytt undantag. Vidare får

dygnsvilan under en 48-timmarsperiod delas upp på högst tre perioder att jämföra med nuvarande två perioder (3 a § tredje stycket). Detta innebär att de 10 timmarna kan delas upp i t.ex. 6 + 3 + 1 timmar. Därefter måste huvudregeln i 4 §, dvs. 6 + 4 timmar, följas till dess att sju dagar har gått, räknat från den dag då det föregående undantaget påbörjades. Den sammanlagda dygnsvilotiden måste alltid vara minst 10 timmar jämfört med 6 timmar före en lagändring.

I motion 2010/11:T17 (V) föreslår man att propositionen avvisas när det gäller förslaget till ändrad vilotidslag; Motionärerna anser att regeringens förslag innebär en försämring för sjömän, och de vill att de nuvarande bestämmelserna behålls.

Utskottet konstaterar inledningsvis att förslaget innebär en möjlighet till uppdelning av de 10 timmarna i tre perioder i stället för två. Samtidigt måste den sammanlagda dygnsvilotiden – enligt lagförslaget – alltid vara minst 10 timmar, eftersom den nuvarande undantagsmöjligheten, som tillåter en minskning från 10 till 6 timmar under två dagar i rad, slopas. I sammanhanget vill utskottet understryka att den viktigaste förändringen emellertid gäller den minsta sammanlagda tiden för vila under varje 24-timmarsperiod. Utskottet vill alltså slå fast att sjömän – med lagförslaget – alltid kommer att få minst 10 timmars vila varje dag året runt. Detta innebär en markant förbättring för sjösäkerheten och sjömännens hälsa.

Som påpekas i propositionen finns det en möjlighet att sätta den nationella nivån på exempelvis vilotiderna högre än den sätts enligt just konventionens nya höjda miniminivå, eftersom dessa krav anger en miniminivå. Enligt regeringens mening bör Sverige emellertid inte sätta en högre skyddsnivå i sin nationella lagstiftning än vad konventionens miniminivå sätter. Ett skäl, som regeringen framhåller, är att sjöfartsnäringen till sin natur är internationell, och varje nationell åtgärd som avviker från den gängse internationella nivån påverkar valet av i vilket lands register ett fartyg registreras. Om Sverige inför högre krav än andra länder riskerar man att Sverige blir mindre attraktivt för registrering av fartyg än andra länder och väljs bort av redarna. Resultatet kan då bli att vilotiderna för sjömännen ändå inte blir längre.

Utskottet delar regeringens uppfattning att tillräckliga vilotider är mycket viktigt för säkerheten inom sjöfarten. Det lämpligaste sättet att tillgodose detta är emellertid genom en gemensam internationell syn på nivåerna i kombination med en effektiv tillsyn. Utskottet menar att en nationell särreglering inte är en ändamålsenlig åtgärd.

I motionen har också ett antal förslag förts fram som ska syfta till att förbättra konkurrenskraften för svensk sjöfart. Utskottet vill i detta sammanhang påminna om att frågor om konkurrensvillkor för sjöfarten och sjöfartstödets har varit föremål för en utredning, vars resultat nu bereds inom Regeringskansliet med sikte på att regeringen under 2012 ska lägga fram ett samlat dokument om sjöfarten för riksdagen.

Motionärerna föreslår också ett utpekande av strategiska hamnar och kombiterminaler. Motionsförslag med motsvarande syfte har avstyrkts av utskottet och avslagits av riksdagen vid ett flertal tillfällen. Utskottet har hänvisat till åtgärdsplaneringen för infrastrukturen, där hithörande frågor har tagits om hand. I sammanhanget vill utskottet påpeka att fastställelsebeslutet om infrastrukturåtgärder hade föregåtts av en omfattande förankringsprocess.

När det gäller vad som sägs i motionen om att en tonnageskatt bör införas konstaterar utskottet att motionsförslag om ett nytt tillkännagivande till regeringen om införande av tonnageskatt tidigare i vår har avstyrkts av skatteutskottet (bet. 2010/11:SkU22) och avslagits av riksdagen.

Sammanfattningsvis är utskottet inte berett att tillgodose de krav som framförs i motionen utan anser att pågående beredningsarbetet ska tillåtas bli slutfört. Mot bakgrund av vad utskottet anfört tillstyrks propositionen i denna del och avstyrks den här behandlade motionen.

Reservation

Utskottets förslag till riksdagsbeslut och ställningstaganden har föranlett följande reservation. I rubriken anges vilken punkt i utskottets förslag till riksdagsbeslut som behandlas i avsnittet.

STCW-konventionen, m.m. (S, V)

av Anders Ygeman (S), Monica Green (S), Lars Mejern Larsson (S), Suzanne Svensson (S), Gunilla Carlsson i Hisings Backa (S), Siv Holma (V) och Leif Jakobsson (S).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut borde ha följande lydelse:

Riksdagen

dels godkänner 2010 års ändringar av 1978 års internationella konvention om normer för sjöfolks utbildning, certifiering och vakthållning (avsnitt 5), dels antar förslaget till lag om ändring i lagen (1998:958) om vilotid för sjömän,

dels tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen proposition 2010/11:117 punkt 1 och motion 2010/11:T17 och bifaller delvis proposition 2010/11:117 punkt 2.

Ställningstagande

Regeringen föreslår att riksdagen godkänner 2010 års ändringar i den internationella konventionen om normer för sjöfolks utbildning, certifiering och vakthållning, dvs. det som finns i den s.k. STCW-konventionen. Flertalet av ändringarna i propositionen är bra, men regeringen anser att reglerna ska ändras även i fråga om minsta vilotid för sjömän.

Enligt vår mening vill regeringen försäkra reglerna för vilotider för sjömän, så att ”vilotiden enligt andra stycket 1 får delas upp i högst tre perioder varav en period om minst 6 timmar och de övriga minst en timme”. Vi anser således att denna ändring – dvs. med en uppdelning i tre perioder – är fel väg att gå om man vill stärka svensk sjöfart, vilket är det skäl regeringen anför.

I stället behövs helt andra åtgärder för att svensk sjöfart ska kunna stärka sin konkurrenskraft gentemot omvärlden. Regeringen bör

1. införa en tonnageskatt
2. peka ut strategiska hamnar och kombiterminaler
3. se till att det råder likvärdiga konkurrensvillkor mellan olika länder, när det sätts rättmätiga miljökrav på sjöfarten
4. förändra sjöfartsstödet så att det blir mer optimalt för den svenska handelsflottan.

Det är enligt vår mening av stor betydelse att det inom Sveriges gränser finns kompetens och kunnande för att bedriva en kvalitativt god och miljöinriktad sjöfartsnäring. Det är också viktigt att ha kunskap och kompetens för att man ska kunna påverka arbetet inom internationella organisationer i miljö- och säkerhetsfrågor. Samtidigt ska det även råda goda arbetsvillkor för sjömän.

STCW-konventionen är baserad på en miniminivå när det gäller vilotider. Sveriges nationella lagstiftning bör enligt vår mening ha en högre skyddsnivå inom detta område. Risken är annars att säkerheten på fartygen försämras. Mot denna bakgrund är det väl motiverat att behålla den del i lagen om vilotid för sjömän som särskilt avser en uppdelning av vilotiden i högst två perioder, varav en period om minst 6 timmar (3 a § tredje stycket).

Vi utgår från att regeringen återkommer till riksdagen med ett förslag som ligger i linje med vad vi här har anfört beträffande vilotidslagen och åtgärder i övrigt för att främja svensk sjöfart. I avvaktan på ett sådant förslag är vi dock beredda att nu godta regeringens förslag till lagändring och tillstyrker därmed motion 2010/11:T17 och proposition 2010/11:117 punkt 1 och proposition 2010/11 punkt 2 delvis.

Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

BILAGA 1

Förteckning över behandlade förslag

Propositionen

Proposition 2010/11:117 Godkännande av den reviderade STCW-konventionen:

1. Riksdagen godkänner 2010 års ändringar av 1978 års internationella konvention om normer för sjöfolks utbildning, certifiering och vakthållning (avsnitt 5).
2. Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i lagen (1998:958) om vilotid för sjömän.

Följdmotionen

2010/11:T17 av Siv Holma m.fl. (V):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att den nuvarande lagen om vilotid ska kvarstå, vilket innebär att vilotiden får delas upp i högst två perioder, varav en period om minst sex timmar.

BILAGA 2

Regeringens lagförslag

Förslag till lag om ändring i lagen (1998:958)
om vilotid för sjömän

Härigenom föreskrivs att 3 och 3 a §§ lagen (1998:958) om vilotid för sjömän ska ha följande lydelse.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*

Undantag från bestämmelserna om vilotid i 4 § och om arbetstid i 7 b § får göras genom kollektivavtal, som på arbetstagsarsidan har slutits eller godkänts av en organisation som är att anse som central arbetstagarorganisation enligt lagen (1976:580) om medbestämmande i arbetslivet. Undantagen *skall* så långt det är möjligt följa de föreskrivna arbets- och vilotidsmått. Hänsyn får dock tas till oftare förekommande eller längre ledigheter eller beviljande av kompensationsledighet.

Undantag som avses i första stycket gäller dock inte om det strider mot ett beslut om fartygets säkerhetsbesättning enligt 3 kap. 10 § fartygssäkerhetslagen (2003:364). *Undantag från 4 § gäller inte heller vaktgående sjömän, i annat fall än som anges i 3 a §.*

3 §¹

Undantag från bestämmelserna om vilotid i 4 § och om arbetstid i 7 b § får göras genom kollektivavtal, som på arbetstagsarsidan har slutits eller godkänts av en organisation som är att anse som central arbetstagarorganisation enligt lagen (1976:580) om medbestämmande i arbetslivet. Undantagen *ska* så långt det är möjligt följa de föreskrivna arbets- och vilotidsmått. Hänsyn får dock tas till oftare förekommande eller längre ledigheter eller beviljande av kompensationsledighet.

Undantag som avses i första stycket gäller dock inte om det strider mot ett beslut om fartygets säkerhetsbesättning enligt 3 kap. 10 § fartygssäkerhetslagen (2003:364).

3 a §²

För vaktgående sjömän får undantag göras, på det sätt som är föreskrivet i 3 §, från bestämmelserna om vilotid i 4 § ombord på sådana passagerarfartyg som avses i fartygssäkerhetslagen (2003:364) och som enbart anlöper svenska hamnar, dock inte på sådana passagerarfartyg i trafik mellan hamn på Gotland och annan svensk hamn. Sådana undantag får inte stå i strid med vad som

Undantag enligt 3 § första stycket får i fråga om vaktgående sjömän och andra sjömän med uppgifter som rör fartygets säkerhet, förhindrande av förorening eller sjöfartsskyddet göras endast för sjömän ombord på sådana passagerarfartyg som avses i fartygssäkerhetslagen (2003:364) och som enbart anlöper svenska hamnar. Undantag får dock inte göras för sjömän på sådana passa-

¹ Senaste lydelse 2003:368.

² Senaste lydelse 2003:368. Ändringen innebär bl.a. att fjärde stycket upphävs.

sägs i andra och tredje styckena.

gerarfartyg som går i trafik mellan hamn på Gotland och annan svensk hamn. *Undantag från 4 § andra stycket 2 får göras under högst två veckor. Tiden mellan två perioder av undantag får inte understiga den dubbla tiden som undantaget varat.*

Vilotiden får inte understiga

1. 10 timmar under varje tjugofyratimmarsperiod och
2. 70 timmar under varje sjudagarsperiod.

Vilotiden enligt andra stycket 1 får delas upp i högst två perioder varav en period om minst 6 timmar.

Vilotiden enligt andra stycket 1 får delas upp i högst tre perioder varav en period om minst 6 timmar och de övriga om minst en timme. Tiden mellan två viloperioder får inte överstiga 14 timmar. Undantag får inte heller göras under mer än två 24-timmarsperioder under en 7-dagarsperiod.

Perioden på tio vilotimmar enligt andra stycket 1 får minskas till sex timmar i sträck, förutsatt att en sådan minskning inte sträcker sig över mer än en sammanhängande fyrtioåttatimmarsperiod och att minst 70 timmars vila ges under varje sjudagarsperiod.

Undantag enligt första stycket får även, utan att det förfarande som anges i 3 § behöver iaktas, göras för sådana personer som avses i 1 § tredje stycket 2.

Denna lag träder i kraft den dag regeringen bestämmer.